

“ บางคนอาจมองว่าเสื่อกกเป็นเพียงหัตถกรรมพื้นบ้าน แต่สำหรับดิฉัน มันเป็นสิ่งที่มีคุณค่า เป็นภูมิปัญญาที่คนโบราณได้สร้างไว้ให้เราสืบทอด จึงอยากให้เราหันกลับมาองสิ่งที่เรามี และสิ่งที่เราสร้างขึ้นมาจากกลายเป็นเอกลักษณ์ แม้ไม่รู้ว่าจะประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหน ”

“ทอเสื่อกกกลายเป็น”

จุไรรัตน์ สรรพสุข

อายุ 62 ปี

ที่อยู่ : 46/3 หมู่ที่ 10 หมู่บ้านหนอง ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง

จังหวัดจันทบุรี 22000

โทรศัพท์ : 08-9881-4344

ด้วยความเสียสละศิลปะการทอเสื่อจันทบูรที่บรรพบุรุษเคยสร้างสรรคเอาไว้ทำให้ **ครูจุไรรัตน์ สรรพสุข** ที่เคยมีอาชีพทำนา ทำไร่ และปลูกกกขาย หันมาสืบสานงานทอเสื่อกกอย่างจริงจัง เพื่อต่อลมหายใจให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่คุณพ่อคุณแม่เคยสร้างชื่อเสียงเอาไว้ในอดีต โดยชักชวนเพื่อนๆ กลุ่มแม่บ้านจัดตั้ง “กลุ่มสตรีทอเสื่อกก” ขึ้นมา แม้ว่าจะมีได้รายได้ไม่มากนัก แต่ครูจุไรรัตน์ไม่เคยย่อท้อ เพราะต้องการที่จะรักษาศิลปะการทอเสื่อจันทบูรเอาไว้

“กลุ่มของเราได้พยายามพัฒนาผลงานมาโดยตลอด โดยเรียนรู้จากวิทยากรในเรื่องของลวดลายที่หลากหลาย จนปัจจุบันเสื่อกกที่ทำขึ้นมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นที่พึงพอใจของผู้บริโภคมากขึ้น สำหรับลายที่คิดค้นขึ้นมาใหม่และนำชื่อเสียงมาয়ังกลุ่มของเรามากที่สุดก็คือ “ลายฉัตรพิมาน” ซึ่งขณะนี้เราได้จดลิขสิทธิ์ไว้แล้ว และการทำเสื่อทยายที่เป็นเอกลักษณ์ แต่เราก็ไม่ได้เน้นเฉพาะลวดลายเท่านั้น เรายังมีการนำเสื่อไปต่อยอดโดยแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น กระเป๋า รองเท้า ที่รองจาน รองแก้ว เสื่อปูพองน้ำแบบพับได้ เป็นต้น”

จากการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้ในปัจจุบันอาชีพการทอเสื่อกกเริ่มมีความมั่นคงมากขึ้นและ “เสื่อจันทบูร” ได้กลายเป็นสินค้าสำคัญของจังหวัดจันทบุรีที่มีคนรู้จักอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะชื่อเสียงในเรื่องของความสวยงาม นุ่มสบาย และคงทน เพราะเสื่อจันทบูรสามารถใช้งานได้ถึง 20 ปี ซึ่งถือเป็นความพิเศษอีกอย่างหนึ่ง

“เส้นกกที่เราใช้จะเป็นกกน้ำกร่อยที่ปลูกเอง เส้นกกจะ

สำหรับการทอเสื่อกกจะต้องใช้คนทำ 2 คน คือคนทอและคนพุ่งลาย ซึ่งคนพุ่งลายจะสำคัญมาก เพราะจะต้องสอดเส้นสีของกกไม่ให้ซ้ำกันตามแบบลาย และขณะที่พุ่งลายจะต้องสลับหัวหางของเส้นกก คือถ้าคว่ำพีมจะต้องใส่หัว หางยพีมจะต้องใส่หาง เพื่อไม่ให้เสื่อเฉไปเฉมา และให้ได้เสื่อที่มีขนาดความหนาเท่ากัน”

ครูจุไรรัตน์ ได้อนุรักษ์และพยายามสืบทอดองค์ความรู้การทอเสื่อจันทบูรแก่ผู้ที่สนใจ รวมทั้งองค์กรต่างๆ และได้มีการทำข้อตกลง (MOU) กับมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อให้ นักศึกษาเข้ามาศึกษาเรียนรู้เรื่องการทอเสื่อ การออกแบบลาย ซึ่งในช่วงแรกจะฝึกให้ทำลายตามที่กลุ่มแนะนำ หลังจากนั้นจะเปิดโอกาสให้ออกแบบลายใหม่ๆ ขึ้นมาและกลุ่มเองก็สามารถนำมาต่อยอดในการทอเสื่อได้อีกด้วย

“เรารู้สึกดีใจที่มีคนสนใจเสื่อจันทบูร เพราะเราเองก็ต้องการเผยแพร่ข้อมูลให้ชาวบ้าน หรือแม้กระทั่งรุ่นน้องอยู่แล้ว ส่วนนักศึกษาที่เข้ามาบ้าง บางคนก็เข้ามาเรียนรู้ บ้างก็เข้ามาทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งทางกลุ่มเองก็พยายามเชิญชวนทั้งชาวบ้านและเยาวชนให้เข้ามาทำในช่วงปิดเทอม เพราะงานตรงนี้ทำแล้วไม่ต้องออกไปไหนไกล ทำงานอยู่กับบ้าน แถมยังสามารถสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง”

แม้ว่าครูจุไรรัตน์จะพยายามผลักดันให้คนในชุมชนนักเรียนนักศึกษา รวมทั้งเยาวชน หันมาสนใจ “เสื่อจันทบูร” มากขึ้น แต่การต่อลมหายใจให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นในครั้งนี้กลับยังไม่รู้แน่ชัดว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร

“ดิฉันใช้เวลาอย่างมากในการทำเสื่อกกให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง คือใช้ทั้งความอดทน เสียสละ และต้องมีจิตใจที่รักชุมชนรู้สึกภูมิใจที่สามารถเลี้ยงครอบครัว เลี้ยงกลุ่มได้มาจนวันนี้ แต่ที่เป็นห่วงก็คือดิฉันอายุมากแล้วกลัวว่าวันหนึ่งเสื่อกกจันทบูรซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่บรรพบุรุษได้คิดค้นมาจะหายไปจากเมืองจันทร์ จึงอยากให้ลูกหลาน คนในเมืองจันทร์ ได้เข้ามาเรียนรู้เข้ามาสนใจงานตรงนี้ เพื่ออนุรักษ์งานภูมิปัญญาพื้นบ้าน วัฒนธรรม และอาชีพของคนไทยไว้ บางคนอาจมองว่าเสื่อกกเป็นเพียงหัตถกรรมพื้นบ้าน แต่สำหรับดิฉันแล้วมันเป็นสิ่งที่มีคุณค่า เป็นภูมิปัญญาที่คนโบราณได้สร้างไว้ให้เราสืบต่อ จึงอยากให้เราหันกลับมามองสิ่งที่มี และสิ่งที่เราสร้างขึ้นมากจนกลายเป็นเอกลักษณ์แม้ไม่รู้ว่าจะประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหน แต่ที่อยากฝากไว้ก็คือ เสื่อจันทบูร เป็นอาชีพที่ไม่ใช่เฉพาะของเราคนเดียว แต่ถือเป็นชีวิตของคนเมืองจันทร์เลยก็ว่าได้” ♦

เหนียวนุ่ม โดยเริ่มจากนำเส้นกกมาผ่าเป็น 4 ส่วนและเอาใส่ในของกกออกเพื่อกันความชื้นและป้องกันเชื้อรา จากนั้นนำเส้นกกไปตากแดด ประมาณ 7 วัน เพื่อให้เส้นกกแห้งสนิท และไม่ให้เกิดกลิ่นอับ ซึ่งจะได้สีธรรมชาติของกกคือสีขาว หากต้องการสีอื่นจะนำเส้นกกมาย้อมสี สีที่เราใช้ย้อมจะเป็นสีเคมีซึ่งจะให้สีสดกว่าสีธรรมชาติ และมีการปรับโทนสีให้เข้ากับสมัยใหม่มากขึ้น เพราะสมัยนี้ไม่นิยมสีที่ดูจืดจาง จึงจำเป็นต้องลดโทนสีลงไม่ให้สีสดจนเกินไป จากนั้นจะเป็นขั้นตอนของการทำลวดลาย เราจะต้องมีการร่างแบบลงบนกระดาษ แล้วจึงนำมาทอกับเส้นยืน ซึ่งเส้นยืนจะใช้ปอกระเจาที่ปั่นให้เป็นเส้นแล้วนำมาซึ่งเป็นเส้นยืน ใน 1 วันเราจะทอเสื่อกกได้ประมาณ 3 เมตร แต่ถ้าเป็นเสื่อทยายจะใช้เวลานานกว่า เพราะต้องค่อยๆ สอดเส้นกกเข้าไปทำลวดลายที่ละเอียด